

วิธีบังคับจำนำในการจำนำสิทธิ

๓.๑ หลักเกณฑ์ทั่วไปในการบังคับจำนำ

เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับจำนำย่อมมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้
เอากับทรัพย์สินที่จำนำไว้ได้ โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล โดยใช้หลักเกณฑ์การบังคับจำนำตามที่
บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่ว่าด้วยการบังคับจำนำ อย่างไรก็ตาม แม้
การจำนำจะก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าหนี้ในอันที่จะบังคับจำนำเอาจากทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาประกัน
หนี้ไว้ก็ตาม แต่เจ้าหนี้จำนำอาจสละสิทธิบังคับชำระหนี้แบบเจ้าหนี้มีประกัน แล้วใช้สิทธิบังคับ
ลูกหนี้อย่างเจ้าหนี้สามัญก็ได้ ทั้งนี้ เพราะไม่ได้มีกฎหมายบังคับว่าผู้รับจำนำจะต้องบังคับจำนำ
อย่างเดียว ดังจะพิจารณาได้จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๕/๒๕๑๓ (ระหว่างนางเพ็ญ จูตรีรัตน์ (หม้าย) โจทก์
นางไศลทิพย์ คาปนานนท์ ที่ ๑. พันตำรวจเอก พิเช็ด มีปรีชา ที่ ๒ จำเลย)

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองได้ทำสัญญากู้เงินโจทก์จำนวน ๓๕,๐๐๐ บาท มีการ
ส่งมอบต้นเงินกู้ครบถ้วน จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยให้โจทก์เพียง ๓ เดือน หลังจากนั้นก็
ไม่ได้ชำระทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยอีก โจทก์ทวงถาม จำเลยทั้งสองก็ผิดผ่อนเรื่อยมา โจทก์
จึงฟ้องขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระหนี้ต้นเงินพร้อมดอกเบี้ย

จำเลยทั้งสองให้การสรุปได้ว่า สัญญาที่โจทก์อ้างได้มีการทำไว้จริง แต่มิได้ปิด
อาคารแสดงมอบให้บริบูรณ์ และสัญญาดังกล่าวได้ถูกยกเลิกเพิกถอนไปแล้ว โดยได้มีการทำ
สัญญาขึ้นใหม่แทน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้กู้ จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ค้ำประกัน จำเลยที่ ๑ ได้
มอบทะเบียนรถใบโอนพร้อมรถยนต์แก่โจทก์ไว้เป็นประกัน แต่โจทก์เองไม่ยอมขายรถคันดังกล่าว
เพื่อบังคับชำระหนี้ ทั้งปล่อยทิ้งไว้จนรถอยู่ในสภาพเสื่อมราคา โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง และ
จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องดอกเบี้ย จำเลยที่ ๒ ท่อสู้ด้วยว่า โจทก์ผ่อนเวลากการ
ชำระหนี้ให้จำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้ค้ำประกันไม่ยินยอม ดังนั้น ผู้ค้ำประกัน
จึงหลุดพ้นความรับผิด

ศาลชั้นต้น พิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยทั้งสองได้ร่วมกันทำสัญญากู้ตามฟ้องจริง และสัญญากู้ดังกล่าวสมบูรณ์รับฟัง เป็นพยานได้ตามกฎหมาย มีการมอบใบทะเบียนรถ ใบโอน และตัวรถยนต์ไว้เป็นประกันการชำระหนี้แก่โจทก์จริง แต่โจทก์ไม่ใช่สิทธิบอกกล่าวบังคับจำนำเอง จนเมื่อเวลาล่วงเลยมาทำให้รถยนต์ใช้การไม่ได้โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้อง พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ พิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกู้ยืมเงินโจทก์ เมื่อยังมีได้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ย พิพากษากลับให้จำเลยทั้ง ๒ ชำระต้นเงินและดอกเบี้ยคืนแก่โจทก์

จำเลยทั้งสองฎีกาให้พิพากษายกฟ้อง

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยทั้งสองได้ร่วมกันทำสัญญากู้เงินไว้จริงดังฟ้อง โจทก์ และแม้จะฟังได้ว่า มีการจำนำรถยนต์เป็นประกันหลักฐานการกู้ยืมก็ตาม แต่ศาลฎีกาเห็นว่า ลักษณะของการจำนำเป็นการเอาทรัพย์สินเป็นประกันการชำระหนี้ อาจแบ่งแยกการจำนำกับหนี้ที่เอาทรัพย์สินเป็นประกันนั้นเป็นคนละส่วนได้ หรืออีกนัยหนึ่ง หนี้ที่มีจำนำเป็นประกันนั้น เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่งสามัญโดยบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั่วไปของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑๔ หรือจะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนำอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ การจำนำมิได้ผูกพันผู้รับจำนำให้ต้องบังคับจำนำเฉพาะแต่ทางเดียว ฉะนั้น โจทก์จะใช้สิทธิบังคับจำเลยอย่างหนึ่งสามัญ โดยสละบุรีรมสิทธิที่โจทก์มีเหนือทรัพย์สินที่จำนำก็ย่อมทำได้ นอกจากนี้การที่จำเลยอ้างว่า โจทก์ปล่อยให้รถยนต์ชำรุดทรุดโทรมทำให้เสื่อมราคานั้น จำเลยมีสิทธิที่จะว่ากล่าวเอาคืนโจทก์ได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว เมื่อจำเลยไม่ใช่สิทธิดังกล่าว ถือว่าจำเลยละเลย จึงเป็นความผิดของจำเลยเองพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้รับจำนำจะบังคับจำนำ หรือจะสละสิทธิในการขอบังคับจำนำเสีย แล้วใช้สิทธิเรียกร้องอย่างเจ้าหนี้สามัญก็ได้ แต่ถ้าเจ้าหนี้เลือกเอาวิธีใช้สิทธิเรียกร้องอย่างเจ้าหนี้สามัญ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนำ รวมทั้งทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้ด้วย แต่ถ้ามีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคอนอื่นอีก เจ้าหนี้

ดังกล่าวมีสิทธิเข้าขอเฉลี่ยเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนำด้วย^๑ ผู้รับจำนำจะอ้างว่าตนเป็นเจ้าของที่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินไม่ได้ นอกจากนี้ หากเจ้าหนี้สละสิทธิการบังคับจำนำแล้ว จะมาบังคับจำนำในภายหลังไม่ได้อีก^๒

ถ้าผู้รับจำนำเลือกใช้วิธีบังคับจำนำ การบังคับจำนำต้อง) ปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ และมาตรา ๗๖๕ กล่าวคือ

๓.๑.๑ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ให้ชำระหนี้ โดยหนังสือบอกกล่าวต้องมีข้อความว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณภายในกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำจะกำหนดไป ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ วรรค ๑ ส่วนระยะเวลา นานเท่าใดที่จะถือว่า เป็นระยะเวลาอันควรที่เจ้าหนี้กำหนดนั้น ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงจำนวนเงินที่จะต้องชำระหนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จำนำกับผู้รับจำนำว่า เคยติดต่อกับขายผ่อนผันกันมากน้อยเพียงใด เช่น เจ้าหนี้เคยบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้หลายครั้งแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่ชำระ การที่เจ้าหนี้บอกกล่าวครั้งสุดท้ายก่อนบังคับจำนำโดยให้เวลาชำระหนี้เพียง ๑๐ วัน หากเป็นเวลานที่น้อยเกินสมควรไม่^๓

^๑ถาวร โพธิ์ทอง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันค้ำยบุคคลและทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓) หน้า ๑๓๘.

^๒เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘/๒๕๑๑ จำนองที่ดินไว้ ต่อมาได้ยกที่ดินคืนใช้หนี้ให้แก่ผู้รับจำนอง แม้จะมีได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้รับจำนองและทายาทซึ่งได้ครอบครองโดยความสงบ และเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของมากกว่า ๑๐ ปี ย่อมได้กรรมสิทธิ์ สิทธิไถ่จำนองจึงระงับไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ ประกอบกับมาตรา ๗๔๔ (๑)

^๓เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๖๘/๒๕๘๘ ในเรื่องจำนอง

ในกรณีที่ผู้จำหน่ายไม่ใช้ลูกหนี้ แต่เป็นบุคคลอื่นที่จำหน่ายทรัพย์สินของเขาเพื่อประกันหนี้ของลูกหนี้ ในกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวผู้จำหน่ายด้วย เพราะคำว่า "ลูกหนี้" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ วรรค ๑ ไม่ได้หมายความถึงผู้ที่เป็นหนี้ในหนี้ประธานเท่านั้น ผู้จำหน่ายซึ่งเอาทรัพย์สินมาประกันหนี้แก่ลูกหนี้ก็ถือว่าเป็นลูกหนี้เหมือนกัน ทั้งนี้ โดยพิจารณาเทียบเคียงจากคำพิพากษาฎีกาในเรื่องคำประกัน ที่ว่าในกรณีที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องเรียกหนี้ไปยังศาลแล้ว ต่อมาเจ้าหนี้ทำคำร้องยื่นต่อศาลขอลงชื่อลูกหนี้ผู้ยื่นออกจากฟ้องโดยไม่ต้องให้รับผิดชอบต่อไป ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาปลดหนี้ให้แก่กันตามกฎหมาย ซึ่งในคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ศาลฎีกาเห็นว่านายประกันเป็นลูกหนี้เหมือนกัน^๑ การที่ต้องมีการบอกกล่าวไปยังผู้รับจำหน่าย เพื่อว่าผู้จำหน่ายอาจชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบังคับชำระหนี้ก็ได้

๓.๑.๒ หากลูกหนี้ละลายไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว กล่าวคือ เมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวแล้ว ลูกหนี้ยังไม่นำเงินมาชำระหนี้ ผู้รับจำหน่ายสามารถเอาทรัพย์สินที่จำหน่ายออกขายทอดตลาดได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ วรรค ๒ โดยไม่ต้องฟ้องศาลขอให้พิพากษาบังคับจำหน่าย เพราะผู้รับจำหน่ายครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว แต่ก่อนที่ผู้รับจำหน่ายจะทำการขายทอดตลาด ผู้รับจำหน่ายจะต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำหน่าย แจ้งเวลาและสถานที่ ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดด้วย ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ วรรค ๓ เหตุที่ผู้รับจำหน่ายต้องบอกกล่าวเรื่องการขายทอดตลาดไปยังผู้จำหน่าย ก็เพื่อให้ผู้จำหน่ายได้มีโอกาสเข้าสู่วราดาในการขายทอดตลาดกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย หากผู้รับจำหน่ายไม่บอกกล่าวหรือบอกกล่าวไม่ถูกต้อง แล้วเอาทรัพย์สินจำหน่ายทอดตลาดไปผู้รับจำหน่ายต้องรับผิดชอบถ้าขายทอดตลาดได้ราคาต่ำกว่าราคาขายธรรมดาในท้องตลาด หรือถ้าทรัพย์สินจำหน่ายเป็นของพิเศษ เช่น เป็นของหายาก ต้องคำนวณตามราคาพิเศษ^๒

๓.๑.๓ ในกรณีที่ผู้รับจำหน่ายไม่สามารถบอกกล่าวบังคับจำหน่ายแก่ลูกหนี้ได้ อาจเป็นเพราะเจ้าหนี้ไม่ทราบว่าการลูกหนี้หรือผู้จำหน่ายย้ายไปอยู่ที่ใด หาตัวไม่พบก็ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวกฎหมายบัญญัติให้ผู้รับจำหน่ายเอาทรัพย์สินที่จำหน่ายออกขายทอดตลาดได้เหมือนกัน แต่ทั้งนี้หนี้ค้าง

^๑ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๑๒/๒๔๗๔

^๒ พจน์ บุษปาคม, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗) หน้า ๒๔๖.

ชำระที่จะบังคับจำนำจะต้องค้างชำระมาเป็นเวลา ๑ เดือนแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา ๗๖๕

จะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๕ มีหลักว่า
ก่อนจะบังคับจำนำเพื่อเอาทรัพย์สินจำนำออกขายทอดตลาด ผู้รับจำนำจะต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้
หรือผู้จำนำก่อน โดยบอกกล่าวว่าจะบังคับจำนำครั้งหนึ่ง และบอกกล่าวก่อนขายทอดตลาดอีก
ครั้งหนึ่ง แต่กฎหมายมาตรา ๗๖๕ เป็นข้อยกเว้นว่าผู้รับจำนำไม่ต้องบอกกล่าวก็ได้ ถ้าไม่
สามารถบอกกล่าวได้ ผู้รับจำนำก็สามารถขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนำได้เหมือนกัน ดังนั้น จึง
เป็นปัญหาว่า การที่ยกเว้นไม่ต้องบอกกล่าวนี้ ยกเว้นทั้งสองอย่างคือ ไม่ต้องบอกกล่าวบังคับ
จำนำ และไม่ต้องบอกกล่าวขายทอดตลาดหรือยกเว้นไม่ต้องบอกกล่าวอันใดอันหนึ่งเพียงอย่าง
เดียว เห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๕ ไม่ระบุข้อความโดย
เฉพาะไว้ ว่าไม่สามารถบอกกล่าวกรณีใดบ้าง อีกทั้งมาตรา ๗๖๕ เอง ก็บัญญัติรับกันมาจาก
มาตรา ๗๖๔ ดังนั้น ย่อมเห็นได้ว่า การไม่สามารถบอกกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๗๖๕ ย่อมหมายถึงการไม่สามารถบอกกล่าวบังคับจำนำ รวมทั้งการไม่สามารถ
บอกกล่าวก่อนขายทอดตลาดด้วย ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติด้วย เพราะการที่เจ้าหน้าที่ไม่
สามารถบอกกล่าวบังคับจำนำแก่ลูกหนี้ได้เพราะหาตัวลูกหนี้ไม่พบ ก็เท่ากับไม่สามารถบอก
กล่าวก่อน ขายทอดตลาดไปในตัวด้วย เว้นแต่ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นคนละคนกับผู้จำนำ การบอก
กล่าวควรจะต้องบอกกล่าวเท่าที่จะทำได้

ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ เกี่ยวกับคำว่า "หนี้ค้างชำระ" ดังปรากฏใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๕ ว่ามีความหมายเพียงใด เกี่ยวกับปัญหานี้ นัก-
กฎหมายท่านหนึ่งมีความเห็นว่า คำว่า "หนี้ค้างชำระ" ด้วบทมาตรา ๗๖๕ ไม่ได้กล่าวเจาะจง
ว่าเป็นหนี้อะไร จึงอาจเป็นหนี้ต้นเงินค้างชำระ หรือดอกเบี้ยค้างชำระก็ได้^๑ แต่ถ้าหมายถึง

^๑ เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓
ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำนำ แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๒๑) หน้า ๑๗๘.

หนี้ดอกเบี้ยค้างชำระแล้ว การที่เจ้าหนี้จะบังคับจำนำโดยอาศัยเหตุที่ว่าลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยเงินที่ได้จากการบังคับจำนำย่อมใช้หนี้ได้เฉพาะดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ซึ่งจะส่งผลให้หนี้ต้นเงินต้องปลอดจากการประกัน ดังนั้น ถ้ากรณีเป็นดังกล่าวก็ทำให้เจ้าหนี้ไม่ได้รับผลดีเท่าไรนัก

เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า คำว่า "หนี้ค้างชำระ" น่าจะมีความหมายรวมถึงหนี้ประธานและอุปกรณด้วย ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากการที่ มาตรา ๗๖๕ บัญญัติรับกันมาจาก มาตรา ๗๖๔ ซึ่งกล่าวถึงการบังคับจำนำว่าผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวลูกหนี้ให้ชำระหนี้และอุปกรณ แต่ถ้ามีเหตุทำให้ไม่สามารถบอกกล่าวได้ ก็สามารถบังคับชำระหนี้และอุปกรณนั้นโดยการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนำได้ ถ้าหนี้ดังกล่าวค้างชำระมา ๑ เดือนแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องของการบังคับจำนำนี้ประธานและอุปกรณเหมือนกันนั่นเอง

ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ในการบังคับจำนำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่าต้องขายทอดตลาด คู่สัญญาจะตกลงกันว่าการบังคับจำนำไม่ต้องขายทอดตลาด แต่จะขายกันโดยวิธีธรรมดา หรือโดยประการอื่นใดนอกจากขายทอดตลาดจะทำได้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้มีบทบัญญัติ มาตรา ๗๖๖ กำหนดไว้ว่า เจ้าหนี้และลูกหนี้หรือผู้จำนำจะตกลงกันก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระ เป็นทำนองว่าถ้าไม่ชำระหนี้ก็ให้ผู้รับจำนำ เข้าเป็น เจ้าของทรัพย์สินจำนำ หรือจัดการทรัพย์สินนั้นเป็นอย่างอื่นนอกจากตามบทบัญญัติ เรื่องการบังคับจำนำนั้น ข้อตกลงดังกล่าวไม่สมบูรณ์ คือ ใช้บังคับไม่ได้ จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว เห็นได้ว่าการบังคับจำนำจึงต้องใช้วิธีขายทอดตลาดเสมอ แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัตินี้ห้ามการตกลงกันก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระเท่านั้น แต่ถ้าหากหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ผู้รับจำนำจะตกลงกับผู้จำนำอย่างไรก็ได้ ไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบังคับของกฎหมายมาตรานี้ ดังนั้น กรณีตามปัญหาดังกล่าว คู่สัญญายอมตกลงบังคับจำนำเป็นประการอื่นนอกจากการขายทอดตลาดได้ เพราะเป็นการตกลงกันภายหลังจากหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว จึงไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๖ แต่อย่างไร

อย่างไรก็ตาม แม้การตกลงบังคับจำนำเป็นอย่างอื่นนอกจากการขายทอดตลาด จะตกลงกันได้โดยไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมตามวิธีของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือพูดง่าย ๆ ว่าตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องใช้วิธีการขายทอดตลาดเท่านั้นบังคับแก่กรณี

๓.๒ การบังคับจำหน่ายในกรณีจำหน่ายสิทธิ

ในกรณีการบังคับจำหน่ายเมื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายเป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร วิธีการย่อมต้องเป็นไปตามวิธีการบังคับจำหน่ายที่บัญญัติไว้โดยทั่วไป ยกเว้นสิทธิซึ่งมีตราสารบางชนิดที่มีกฎหมายกำหนดวิธีการบังคับจำหน่ายไว้โดยเฉพาะ การบังคับจำหน่ายก็ต้องดำเนินการไปตามนั้น

๓.๒.๑ เมื่อวัตถุแห่งสิทธิเป็นการส่งมอบทรัพย์สิน

สิทธิซึ่งมีตราสาร ซึ่งมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นการส่งมอบทรัพย์สิน ได้แก่ ใบประทวนสินค้า ในการบังคับจำหน่ายใบประทวนสินค้า กฎหมายได้กำหนดวิธีการไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ กล่าวคือ เมื่อผู้ทรงประทวนสินค้าได้ยื่นใบคัดค้านตามระเบียบแล้ว ก็ชอบที่จะให้นายคลังสินค้าขายทอดตลาดสินค้าที่เป็นประกันนั้นได้ ส่วนวิธีการในการยื่นคำคัดค้านนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๕ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำคำคัดค้านในกฎหมายเรื่องตัวเงิน คือ มาตรา ๕๖๑ และมาตรา ๕๖๒ มาใช้บังคับได้โดยอนุโลม วิธีการก็คือผู้ทรงประทวนสินค้าต้องไปร้องขอให้นายอำเภอหรือผู้แทนนายอำเภอหรือนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้ทำได้ โดยนายอำเภอหรือผู้แทนนายอำเภอ จะต้องนำประทวนสินค้านี้ไปทวงถามผู้จำหน่ายก่อน เมื่อผู้จำหน่ายไม่ชำระก็จะทำคำคัดค้านขึ้น มีข้อความดังปรากฏใน มาตรา ๕๖๒ แล้วมอบให้ผู้ทรงประทวนสินค้าไป เสร็จแล้วก็บอกกล่าวคำคัดค้านนั้นไปยังผู้จำหน่าย ก็เป็นอันเสร็จพิธียื่นคำคัดค้าน ผู้ทรงประทวนสินค้าก็ขอให้นายคลังสินค้าขายทอดตลาดสินค้านั้นได้ แต่นายคลังสินค้าจะลงมือขายทอดตลาดก่อนแปดวันนับแต่วันทำคำคัดค้านมิได้^๑

ส่วนการบังคับจำหน่ายสินค้าตามใบตราส่งนั้น กฎหมายลักษณะรับชนไม่ได้บัญญัติถึงการบังคับจำหน่ายไว้ด้วย ดังนั้นเห็นว่าการบังคับจำหน่ายต้องปฏิบัติตามวิธีการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ และมาตรา ๗๖๕ กล่าวคือ ผู้รับจำหน่ายต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ ผู้จำหน่ายให้ชำระหนี้และอุปกรรมภายในเวลาอันควร หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำหน่ายชอบที่จะนำสินค้าตามใบตราส่งออกขายทอดตลาดได้ แต่ทั้งนี้ผู้รับจำหน่าย

^๑ ฆาโนช สุทธิวาทนฤพณี, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฝากทรัพย์สิน เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอมยอมความ การพินันและขึ้นต่อ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒, หน้า ๒๑๑.

ต้องบอกกล่าวการบังคับจำนำให้ผู้ขนส่งซึ่งเป็นลูกหนี้ตามตราสารทราบด้วย นอกจากนี้ผู้รับจำนำต้องมีเจตนาบอกกล่าวเวลาและสถานที่ที่จะทำการขายทอดตลาดให้ลูกหนี้จำนำทราบด้วย แต่ถ้าผู้รับจำนำไม่สามารถบอกกล่าวการบังคับจำนำก่อนได้ ผู้รับจำนำชอบที่จะนำสินค้าตามใบตราส่งออกขายทอดตลาดได้เมื่อหนี้ค้างชำระมาหนึ่งเดือนแล้ว

๓.๒.๒ เมื่อวัตถุแห่งสิทธิต้องชำระ เป็นเงิน

กรณีดังกล่าวได้แก่การบังคับจำนำตัวเงิน ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๖ ว่า "ถ้าจำนำตัวเงิน ท่านให้ผู้รับจำนำเก็บเรียกเงินตามตัวเงินนั้นในวันถึงกำหนด ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อน" โดยทั่วไปแล้วตัวเงินจะมีกำหนดเวลาใช้เงินปรากฏอยู่ในตัวแล้ว เมื่อถึงกำหนดชำระเงินดังปรากฏในตัวนั้น ผู้รับจำนำในฐานะผู้ทรงยอมจำนำตัวไปยื่นเพื่อให้มีการใช้เงินได้ในวันนั้น ดังนั้น ผู้รับจำนำจึงไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวบังคับจำนำก่อนแต่อย่างใด

ปัญหาว่า การที่กฎหมายบัญญัติว่า ให้ผู้รับจำนำเรียกเก็บเงินตามตัวเมื่อหนี้ตามที่ปรากฏในตัวถึงกำหนดชำระ โดยที่ผู้รับจำนำไม่จำเป็นต้องเสียเวลาบอกกล่าวให้ลูกหนี้ตามตัวมาชำระหนี้ นั้น จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นการเอาทรัพย์สินจำนำหลุดเป็นสิทธิ เพราะไม่มีการขายทอดตลาดกันแต่อย่างใด

สำหรับปัญหาดังกล่าว เห็นว่าการเอาทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิไม่ว่าจะเป็นความหมายของเรื่องการจำนอง หรือการจำนำก็ตาม น่าจะหมายถึงการเอาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งตราสารที่จำนำเป็นประกันหนี้ เป็นสิทธิของผู้รับจำนำ โดยไม่คำนึงถึงว่ามูลค่าหรือราคาทรัพย์สินที่จำนำนั้นจะราคาเท่าใด มากหรือน้อยหรือพอตรงกับหนี้ประธาน แต่สำหรับการบังคับจำนำตัวเงินนั้น เมื่อผู้รับจำนำซึ่งเป็นผู้ทรงเรียกเก็บเงินเมื่อตัวครบกำหนด หากได้เงินมากกว่าหนี้ประธาน ผู้รับจำนำต้องคืนเงินส่วนที่เกินคืนแก่ผู้จำนำ ดังนั้น กรณีดังกล่าวไม่ถือเป็นการเอาทรัพย์สินจำนำหลุดเป็นสิทธิแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม หากผู้รับจำนำต้องการให้ทรัพย์สินที่จำนำหลุด เป็นสิทธิที่ย่อมทำได้ โดยผู้รับจำนำและผู้จำนำตกลงยินยอมกัน แต่ทั้งนี้ข้อตกลงดังกล่าวจะมีผลบังคับได้เมื่อคู่กรณีได้ตกลงกันเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว เท่านั้น มิฉะนั้นจะเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๕

โดยทั่วไปแล้ว ตัวเงินเมื่อถึงกำหนดชำระ ผู้ทรงสามารถนำตัวนั้นไปขึ้นเงินได้ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้ผู้รับจำนำเรียกเก็บเงินตามตัวได้โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าว และโดยไม่จำเป็นต้องมีการขายทอดตลาดแต่อย่างใด แต่สำหรับปัญหาดังกล่าวมีนักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากหนี้ที่เอาตัวไปจำนำนั้นถึงกำหนดก่อนตัว ผู้รับจำนำย่อมบังคับจำนำเอาตัวขายทอดตลาดได้เหมือนหุ้น ทั้งนี้ เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ การบังคับจำนำทำได้อย่างเดียวกับเอาทรัพย์สินไปขายทอดตลาด และไม่มีข้อยกเว้นว่าสำหรับตัวเงินจำนำไม่ต้องใช้วิธีเดียวกันนี้ สำระสำคัญใน มาตรา ๗๖๖ นั้น ความจริงมุ่งจะบัญญัติแต่เพียงว่าสำหรับตัวเงินไม่ต้องมีการบอกกล่าว มาตรา ๗๖๖ ไม่ใช่ข้อยกเว้นว่าไม่ต้องขายทอดตลาด^๑ และในปัจจุบันมีการรับซื้อลดตัวเงินกันอยู่แล้ว การขายทอดตลาดตัวเงินย่อมเป็นสิ่งที่ไม่กระทำได้^๒ ส่วนนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๖ ในเรื่องตัวเงินบัญญัติไว้ว่า "เมื่อใดความที่สลักหลังมีข้อกำหนดว่า "ราคาเป็นจำนำ" ก็ดีหรือข้อกำหนดอย่างอื่นใดอันเป็นปริยายว่าจำนำไซ้ ท่านว่าผู้ทรงตัวแลกเงินจะใช้สิทธิทั้งปวงอันเกิดแต่ตัวนั้นก็ย่อมได้ทั้งสิ้น แต่ถ้าผู้ทรงสลักหลังตัวนั้น ท่านว่าการสลักหลังย่อมใช้ได้เพียงในฐานะ เป็นค่าสลักหลังของตัวแทน" เมื่อการจำนำต้องส่งมอบตราสารคือตัวเงินให้แก่ผู้รับจำนำ การสลักหลังจำนำนั้นทำให้ผู้รับจำนำมีฐานะเป็นผู้ทรงสามารถใช้สิทธิอันเกิดแต่ตัวเงินรวมทั้งในการเรียกให้ผู้จ่ายเงิน จ่ายเงินตามตัวให้แก่ตนเมื่อหนี้ตามตัวถึงกำหนดด้วย จึงไม่ต้องมีการขายทอดตลาดตัว และไม่จำเป็นต้องบอกให้ลูกหนี้ที่ตัวเงินเป็นจำนำประกันทราบด้วย ตามบทบัญญัติในมาตรา ๗๕๑^๓

^๑ เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., เรื่องเดิม หน้า ๑๗๙.

^๒ ถาวร โพธิ์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า ๑๔๐.

^๓ ไชยยศ เหมะรัชตะ, สัมมนาในวิชากฎหมายแพ่ง (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕) หน้า ๒๐๗.

สำหรับปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การจําหน่ายเงินนั้นหนี้คําคงตัวเงินถึงกำหนดเมื่อไร วันนั้นคือวันบังคับจําหน่ายนั้นเอง ดังนั้น เมื่อมีบทกฎหมายบัญญัติไว้แล้วเกี่ยวกับตัวเงินซึ่งติดภาระจําหน่ายว่า ผู้ทรงตัวนั้น (ผู้รับจําหน่าย) ย่อมใช้สิทธิทั้งปวงอันเกิดแต่ตัวนั้นได้ทั้งสิ้น ผู้ทรงตัวในขณะนั้นจึงชอบที่จะเรียกให้ผู้จ่ายจ่ายเงินตามตัวได้เมื่อตัวถึงกำหนด โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวก่อน และไม่จำเป็นต้องมีการขายทอดตลาดตัวนั้นแต่อย่างใด

กรณีการบังคับจําหน่ายหุ้น ใช้วิธีการขายทอดตลาด โดยผู้รับจําหน่ายต้องมีหนังสือบอกกล่าวบังคับจําหน่ายไปยังลูกหนี้ผู้จําหน่ายว่า ให้ลูกหนี้ดำเนินการชำระหนี้พร้อมทั้งอุปกรณ์ภายในระยะเวลาอันควร ซึ่งผู้รับจําหน่ายได้กำหนดให้ไว้ในคำบอกกล่าวแล้ว หากผู้จําหน่ายไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าว ผู้รับจําหน่ายก็มีสิทธินำหุ้นที่นำมาไว้เป็นประกันโดยการจําหน่ายออกขายทอดตลาดได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ โดยผู้รับจําหน่ายต้องมีหนังสือบอกกล่าวแจ้งให้ผู้จําหน่ายทราบว่า ผู้รับจําหน่ายจะขายทอดตลาดหุ้นนั้น ณ สถานที่ใด เวลาใด ในกรณี que ผู้รับจําหน่ายไม่สามารถที่จะบอกกล่าวให้ผู้จําหน่ายทราบได้ไม่ว่าโดยทางใดแล้ว ผู้รับจําหน่ายจะเอาหุ้นนั้นออกขายทอดตลาดได้ หากหนี้ที่จําหน่ายเป็นประกันค้างชำระ ๑ เดือนแล้ว ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ ผู้ที่ซื้อหุ้นได้จากการขายทอดตลาดจะต้องแจ้งลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทว่าหุ้นนั้นตนเป็นผู้ซื้อได้

สำหรับการบังคับจําหน่าย โดยทั่ว ๆ ไปตามกฎหมายญี่ปุ่นก็มีหลักเกณฑ์คล้ายกับการบังคับจําหน่ายตามกฎหมายไทย กล่าวคือ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เมื่อถึงกำหนด ผู้รับจําหน่าย (เจ้าหนี้) อาจขายทรัพย์สินจําหน่ายตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการขายทอดตลาดและรับชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดก่อนเจ้าหนี้อื่น^๑

๓.๒.๓ กรณีเมื่อสิทธิซึ่งนำมาจําหน่ายถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ที่สิทธินั้น เป็นประกันอยู่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๔ ได้กำหนดวิธีที่จะเรียกเก็บเงินหรือทรัพย์สิน เป็นวัตถุแห่งสิทธิที่จําหน่าย ในกรณีสิทธิซึ่งนำมาจําหน่ายถึงกำหนดชำระก่อน

¹ DE Becker J.E., Ibid, p. 477.

หนี้ที่สิทธินั้นเป็นประกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและประกันได้ว่า เมื่อบังคับเอาทรัพย์สินจากลูกหนี้ (ผู้จำนำ) การชำระหนี้เป็นไปด้วยความถูกต้องและสมบูรณ์แก่ทุก ๆ ฝ่าย

ในเรื่องการจำนำสิทธิ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหนี้ ๒ ประการ คือ หนี้ตามสิทธิกับหนี้ที่ประกันไว้ ซึ่งหนี้ทั้งสองนั้นอาจถึงกำหนดชำระหนี้พร้อมกันหรือต่างเวลากันได้ ถ้าเป็นกรณีที่หนี้ทั้งสองถึงกำหนดเวลาชำระพร้อมกันย่อมไม่ก่อความยุ่งยากแก่ผู้กรณี แต่ในบางกรณีหนี้ทั้งสองอันนั้นถึงกำหนดชำระต่างเวลากันและมูลค่าแห่งหนี้อาจไม่เท่ากัน ดังนั้น หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ลูกหนี้แห่งสิทธิตามตราสารอาจไม่ยอมส่งมอบทรัพย์สินหรือเงินตามสิทธิในตราสารนั้นให้แก่เจ้าหนี้ได้^๑ ทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียหลักประกันที่ควรจะได้ไป ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ คือ

๓.๒.๓.๑ เมื่อสิทธิที่จำนำมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นการส่งมอบทรัพย์สินตามตราสาร

สิทธิที่จำนำซึ่งมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นการส่งมอบทรัพย์สินตามตราสารนั้น ได้แก่ กรณีการจำนำใบตราส่งในการขนส่งสินค้า ในระหว่างสินค้ายังส่งมาไม่ถึง ถ้าได้มีการจำนำใบตราส่งแล้ว ต่อมาสินค้าตามใบตราส่งมาถึงแล้ว แม้หนี้ที่มีการจำนำเป็นประกันไว้จะยังไม่ครบกำหนดก็ตาม กฎหมาย^๒ ได้ให้สิทธิแก่ผู้รับจำนำที่จะยึดสินค้านั้นไว้แทนใบตราส่ง โดยถือว่าสินค้าที่ผู้รับจำนำยึดไว้ นั้นเป็นของที่นำมาจำนำกัน ซึ่งผู้รับจำนำจะนำไปจำหน่ายจ่ายโอนไม่ได้ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ (ผู้รับจำนำ) มีสิทธิบังคับจำนำโดยนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ได้ แต่หากลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ทรัพย์สินนั้นย่อมต้องคืนแก่ผู้จำนำต่อไป ซึ่งในเรื่องของการส่งทรัพย์สินตามตราสารนี้ ไม่ว่าจะหนี้ที่จำนำจะถึงกำหนดก่อนหรือหลัง จะต้องส่งทรัพย์สินให้ผู้รับจำนำทั้งสิ้น กล่าวคือ ถ้าหนี้ที่จำนำถึงกำหนดก่อน ต้องส่งทรัพย์สินมาเป็นของจำนำแทนสิทธิซึ่งจำนำ แต่ถ้าหนี้ที่จำนำถึงกำหนดภายหลังต้องส่งทรัพย์สินนั้นมาให้ผู้รับจำนำบังคับจำนำของออกขายทอดตลาด^๓

^๑ เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว., เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๘.

^๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๔ วรรค ๑

^๓ พจน์ บุชปาคม, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๒.

ส่วนในการถือการจำนำใบประทวนสินค้า ซึ่งวัตถุแห่งสิทธิเป็น
ทรัพย์สินตามใบประทวนสินค้าเช่นกันนั้น ใช้วิธีการจำนำและการบังคับจำนำตามที่บัญญัติไว้ใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ๑๔ เก็บของในคลังสินค้า ซึ่งไม่ใช่เป็นการนำของ
มาส่งมอบให้เป็นของจำนำแทนสิทธิจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๔
ว. ๑^๑

๓.๒.๓.๒ เมื่อสิทธิที่จำนำมีวัตถุแห่งสิทธิต้องชำระเป็นเงิน

สิทธิที่จำนำซึ่งมีวัตถุแห่งสิทธิต้องชำระเป็นเงิน หมายถึงการ
นำสิทธิในหนี้ซึ่งมีวัตถุแห่งหนี้เป็นการชำระเงินมาจำนำ^๒ ได้แก่ การจำนำตัวเงินหากหนี้ตาม
ตัวเงินนั้นถึงกำหนดก่อนหนี้ซึ่งเป็นประกัน เมื่อผู้รับจำนำในฐานะผู้ทรงได้นำตัวไปยื่นเพื่อให้มี
การใช้เงินตามตัว กฎหมาย^๓ บัญญัติให้ผู้รับจำนำและผู้จำนำเก็บรักษาเงินนั้นไว้ร่วมกันหรือหาก
ผู้รับจำนำและผู้จำนำไม่สามารถตกลงกันได้ กฎหมายบัญญัติให้นำเงินจำนวนนั้นไปวาง ณ สำนัก
งานวางทรัพย์ หากหนี้ที่จำนำถึงกำหนดชำระ ถ้าลูกหนี้ปิดพรีวไม่ยอมชำระหนี้เจ้าหนี้ออมบังคับ
ชำระหนี้จากเงินซึ่งได้วางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์นั้น

เกี่ยวกับการชำระเงินตามตราสารนี้ เหตุที่กฎหมายต้อง
บัญญัติเช่นนี้ เพราะถ้าหนี้ของผู้จำนำยังไม่ถึงกำหนด การจะบังคับให้มีการส่งเงินแก่ผู้รับจำนำ
ก็จะกลายเป็นการบังคับให้ชำระหนี้ก่อนถึงกำหนด แต่จะไปชำระแก่เจ้าหนี้ตามตราสาร คือ
ผู้จำนำก็ได้ เพราะทำให้ประกันหนี้จำนำหมดไป กฎหมายจึงบัญญัติให้ใช้เงินแก่ทั้งสองคน
ถ้าไม่ตกลงกัน ก็ให้วางเงิน ณ สำนักงานวางทรัพย์ เมื่อหนี้ถึงกำหนดผู้จำนำไม่ชำระ ผู้รับ
จำนำก็รับเงินที่วางมาชำระหนี้ได้ เพราะเป็นการวางไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน^๔

^๑พจน์ บุชปาคม, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๒.

^๒ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า ๑๙๙.

^๓ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๔ ว. ๒.

^๔พจน์ บุชปาคม, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๒.

แต่สำหรับกรณีการจำหน่ายตราสารที่ออกให้แก่บุคคลเพื่อ เขาสิ่ง
นั้น ตราสารชนิดนี้ผู้ส่งจ่ายสิ่งโดยไม่กำหนดตัวคือ ให้ชำระให้แก่ผู้ถือ หากใครมีตัว เงินชนิดนี้ไว้
ในครอบครอง เมื่อมอบให้แก่ผู้รับจำหน่าย เมื่อถึงกำหนดจ่ายเงินตามตัวนั้น ผู้รับจำหน่ายก็สามารถ
ใช้สิทธิในฐานะผู้ทรงยื่นตัวนั้นเพื่อให้มีการใช้เงินได้เลย จึงไม่ต้องบังคับตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๔ ว. ๑

สำหรับการบังคับจำหน่ายตามสิทธิซึ่งนำมาจำหน่ายตามกฎหมายญี่ปุ่น
นั้น คล้ายคลึงกับกฎหมายไทย กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับจำหน่ายอาจ
เรียกให้ชำระหนี้ที่มีการจำหน่ายเพิ่มจากลูกหนี้ที่ได้รับคำบอกกล่าวได้โดยตรง แต่ทั้งนี้ความผูกพัน
ในทางกฎหมายจะแปรเปลี่ยนไปอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับว่าหนี้ที่นำสิทธิมาจำหน่ายนั้น เกี่ยวกับ เงินหรือ
ไม่ กล่าวคือ

๑) ถ้าหนี้ที่นำสิทธิมาจำหน่ายนั้นเกี่ยวกับเงิน ผู้รับจำหน่ายอาจ
เรียกเก็บได้เพียงเท่าจำนวนหนี้ที่ตรงกับจำนวนหนี้ของตน แต่การจะทำเช่นนี้ได้ต้องปรากฏ
ว่าหนี้ทั้งสองนั้นถึงกำหนดชำระแล้ว หากหนี้ของผู้รับจำหน่ายยังไม่ถึงกำหนดชำระผู้รับจำหน่าย
ไม่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้แม้หนี้ที่จำหน่ายจะถึงกำหนดชำระแล้ว และเช่นเดียวกันผู้รับจำหน่าย
ไม่อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้หากหนี้ที่เป็นประกัน ยังไม่ถึงกำหนดแต่หนี้ที่จำหน่ายถึงกำหนดชำระแล้ว

ในกรณีนี้ของผู้รับจำหน่ายยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่หนี้ที่
จำหน่ายถึงกำหนดชำระแล้ว ผู้รับจำหน่ายอาจรักษาสหสิทธิโดยเรียกให้ลูกหนี้ตามสิทธิวางเงินที่ตน
ผูกพันต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ของตน ณ สำนักงานวางทรัพย์

๒) ในกรณีนี้ที่นำสิทธิมาจำหน่ายไม่เกี่ยวกับเงิน คือ เป็น
การส่งมอบทรัพย์ตามตราสาร ผู้รับจำหน่ายอาจยึดถือทรัพย์นั้นไว้ในครอบครองเสมือนเป็นวัตถุที่
จำหน่ายและมีอำนาจจัดการเหนือทรัพย์นั้นตามบทบัญญัติทั่วไป^๑

¹ DE Becker J.E., Ibid, p. 485.

๓.๓ สิทธิของผู้รับโอนสิทธิภายหลังจากการบังคับจำนำ

เมื่อหนี้ซึ่งมีการจำนำถึงกำหนดชำระแล้ว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้นอมนสิสิทธิ บังคับจำนำตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ โดยเอาทรัพย์สินจำนำ ออกขายทอดตลาดบังคับชำระหนี้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลก่อน ส่วนถ้ากรณีเป็นตัวเงิน ผู้รับจำนำ ก็สามารถเรียกเก็บเงินตามตัวเงินได้ทันทีเมื่อตัวเงินนั้นถึงกำหนดชำระหนี้ ทั้งนี้ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๖

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ในการบังคับจำนำทำได้โดยการขายทอดตลาดซึ่งต้องใช้วิธีการขายทอดตลาดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๗ ไม่ใช่การขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ปัญหาจึงอาจเกิดขึ้นได้ว่า ผู้ที่ซื้อ ทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดนั้นอาจถูกอ้างและติดตามทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงได้ ในกรณีนี้ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้รับความคุ้มครองโดยประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๑๓๓๒ ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตในการขายทอดตลาดหรือ ในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของแท้จริง เว้นแต่เจ้า ของจะขอใช้ราคาที่ซื้อ" กล่าวคือ แม้ว่าผู้จำนำจะไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินหรือไม่มีสิทธินำทรัพย์สิน นั้นมาจำนำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ถ้าผู้รับจำนำได้บังคับจำนำโดยการขายทอดตลาดแล้วเช่นนี้ เจ้าของที่แท้จริงจะติดตามเอาคืนไปโดยไม่ใช้ราคาทรัพย์สินจำนำที่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอด ตลาดได้เสียไปหาได้ไม่

ในกรณีที่ผู้ซื้อโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด ได้ขายทรัพย์สินนั้นต่อไป โดยสุจริตแล้ว ผู้ซื้อก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของที่แท้จริงแม้ เจ้าของที่แท้จริงจะใช้หลักการมสทธิติดตามเอาทรัพย์สิน ของตนคืนจากผู้ที่ยึดทรัพย์สินไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ก็ตาม

ส่วนกรณีการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร เช่น ตัวเงิน มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๖ บัญญัติว่า ผู้รับจำนำ (ในฐานะผู้ทรง) สามารถนำตัวเงินนั้นไปยื่นเพื่อให้เกิดการใช้ เงินได้ทันทีเมื่อถึงกำหนด โดยไม่ต้องมีการขายทอดตลาดหรือมีการบอกกล่าวแต่ประการใด เพราะลูกหนี้ตามตัวเงินนั้นยอมรับหน้าที่ของตนดีแล้วว่าต้องชำระเงินเมื่อใด ไม่ว่าตัวเงินนั้นจะ ฝึใครเป็นเจ้าของก็ตาม ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ตามตัวได้ชำระเงินไปแล้ว ลูกหนี้ก็นอมนเป็นผู้ได้รับ โอนสิทธิในตัวเงินและถ้าตัวเงินยังมีลูกหนี้รายอื่น ๆ ซึ่งอาจถูกไล่เบี้ยได้แล้ว ลูกหนี้ผู้ได้รับโอน สิทธิก็สามารถใช้สิทธินั้นได้ในฐานะผู้ทรง ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๔